

Hyväksytty Kehyksen hallituksessa maaliskuussa 2017

Kehyksen kestävän talouden linjaus:

Reilua taloutta rajallisella planeetalla

Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys Kehyksen kestävän talouden työn lähtökohtina ovat köyhyyden poistaminen, ekologinen kestävyys, globaali oikeudenmukaisuus sekä eriarvoisuuden vähentäminen maiden sisällä ja välillä. Katsomme, että globaalin talousjärjestelmän uudistaminen näiden periaatteiden nojalla edellyttää perustavanlaatuisia institutionaalisia uudistuksia. Nykyisen luonnonvarojen liikakulutukseen perustuvan talousjärjestelmän tilalle on rakennettava uudenlaista taloutta, jonka ensisijaisena tavoitteena on ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnin turvaaminen.

Kehys pyrkii edistämään globaalin talousjärjestelmän muutosta nostamalla esiin nykyisen globaalin talousjärjestelmän ongelmia sekä herättämällä keskustelua kasvutalouden vaihtoehtoista. Lisäksi vaikutamme erityisesti EU-tasolla edistääksemme kestävästä taloudesta tukevaa politiikkaa. Pyrimme vaikuttamaan mm. EU:n kauppaa- ja kehityspolitiikkaan sekä ympäristö- ja yritysvalvontaan, jotta ne tukisivat johdonmukaisesti kansainvälisiä kestävästä kehityksen periaatteita.

Vaihtoehtoja kasvutaloudelle

Nykyinen globaali talousjärjestelmä on ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä. Lisäksi se on epäoikeudenmukainen ja ylläpitää eriarvoisuutta ihmisten ja maiden välillä.

Kaikkein köyhimmille maille ja niissä eläville ihmisille on annettava mahdollisuus vaurastumiseen ja elintasonsa parantamiseen. Tämä ei kuitenkaan saa lisätä planeetan ekosysteemeille aiheutuvaa rasitusta, minkä vuoksi erityisesti vauraisissa teollisuusmaissa on etsittävä vaihtoehtoja kulutuskeskeiselle kasvutaloudelle. Myös kehitysmaissa talouden ja tuotannon kasvun tulee tapahtua ympäristön kantokykyä kunnioittaen.

Yksi keskeinen haaste kestävästä taloudesta on talouskasvun vahva asema poliittisena tavoitteena sekä BKT:n vahva asema kehityksen ja hyvinvoinnin mittarina. Luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja työvoiman riisto näyttävät usein kasvavana tuloksena valtioiden bruttokansantuotteessa ja yksityisen sektorin tuloslaskelmissa. Taloudellisen toiminnan kielteiset vaikutukset näkyvät sen sijaan köyhimpien ihmisryhmien elämässä muun muassa ympäristö- ja terveyshaittoina.

Kehys korostaa, että bruttokansantuotteen kasvattamisen ei tulisi olla talouspolitiikan ensisijainen tavoite. Sen sijaan tulisi pyrkiä kasvattamaan hyvinvointia kokonaisvaltaisesti ja pitkällä tähtäimellä. Tämän tavoitteen tukemiseksi poliittisessa päätöksenteossa tulisi hyödyntää erilaisia hyvinvointia ja kestävyyttä tarkastelevia indikaattoreita, jotka kiinnittävät huomiota mm. tulojen ja varallisuuden jakautumiseen sekä ympäristön tilan kehitykseen.

Sekä globaalissa etelässä että pohjoisessa on tärkeää edistää paikallisia sosiaalisen, solidaarisen ja ekologisen talouden kokeiluja ja hankkeita, joiden tavoitteena on voitontavoittelun sijaan yhteisön kestävä hyvinvointi. Tällaisten ruohonjuuritason kestävästä taloudesta hankkeiden arvo tulisi tunnustaa myös osana kehitysyhteistyötä ja -politiikkaa.

Tasa-arvoinen talous

Nykyisessä globaalissa taloudessa varallisuus jakautuu äärimmäisen epätasa-arvoisesti ja viime vuosina varallisuuserot ovat kasvaneet entisestään. Oxfamin tuoreen selvityksen mukaan ihmiskunnan rikkain prosentti omistaa yhtä paljon kuin loput 99 prosenttia maailman väestöstä. Kestävä talous edellyttää vaurauden ja varallisuuden tasa-arvoisempaa ja oikeudenmukaisempaa jakautumista. Globaalin talouden kasvun ei tule hyödyttää vain pientä joukkoa maailman väestöstä – etenkin, kun kasvun hintana on yhteisten luonnonvarojemme kestävä käyttö.

Vaurauden epätasa-arvoinen jakautuminen heijastelee vallan epätasa-arvoista jakautumista. Globaalia talousjärjestelmää on uudistettava tasa-arvoisemmaksi ja globaaleihin varallisuus- ja tuloeroihin puututtava. Demokraattiset hallintojärjestelmät, vanha kansalaisyhteiskunta sekä kansainvälinen yhteistyö ovat avainasemassa rakennettaessa tasa-arvoisempaa globaalia taloutta.

Globaali talousjärjestelmä ei ole sukupuolten kannalta tasa-arvoinen. Naisten taloudellinen eriarvoisuus näkyy muun maanomistuskysymyksissä, työllistymisessä ja palkkauksessa. Naisten köyhyys säteilee lasten ja perheiden hyvinvointiin ja sitä kautta yhteiskuntien hitaampaan kehitykseen.

Bruttokansantuotteen kasvua tavoittelevan talousajattelun ongelma on, että se jättää näkymättömiin pitkälti naisten kotitalouksissa tekemän työn. Globaalin talousjärjestelmän tasa-arvovajeen korjaamiseksi tarvitaan BKT:n rinnalle sellaisia hyvinvoinnin ja kehityksen mittareita, jotka tunnistavat ja antavat arvon myös naisten tekemälle työlle, joka tukee koko yhteiskunnan hyvinvointia ja kehitystä.

Sukupuolten tasa-arvon ohella on tärkeää, että reilumpaa taloutta rakennettaessa otetaan huomioon myös muut epätasa-arvoa ylläpitävät rakenteet ja otetaan huomioon kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ryhmät.

Ekologinen kestävyys etusijalle

Globaali kasvutalous ja kulutuksen lisääntyminen on merkittävin syy ilmastonmuutoksen, luonnon monimuotoisuuden katoamisen ja muiden ympäristöongelmien taustalla. Näitä globaaleja ympäristöongelmia ei voi ratkaista ainoastaan teknologisilla innovaatioilla, vaan aito ekologinen kestävyys edellyttää talousjärjestelmän uudistamista siten, että ympäristö asetetaan etusijalle.

Ilmastonmuutos ja globaalit ympäristöongelmat ovat myös oikeudenmukaisuuskysymyksiä. On väärin, että vauraat maat ja rikkaimmat ihmiset voivat hyötyä kasvutalouden hedelmistä mutta köyhimmät joutuvat kärsimään taloudellisen toiminnan kielteisistä ulkoisvaikutuksista. Aiheuttajien on kompensoitava haitat kielteisistä ympäristövaikutuksista kärsiville. Tämä tarkoittaa muun muassa ilmastonmuutokseen sopeutumiseen suunnattua rahoitusta sen vaikutuksista kärsiville köyhille maille.

Kestävä globaali talous toimii uusiutuvilla energianlähteillä. Fossiilisista polttoaineista tulee päästä nopeasti eroon niin energiantuotannossa kuin liikenteessäkin. Kaikkiaan luonnonvaroja on käytettävä kestävämmiin ja panostettava muun muassa raaka-aineiden säästeliäämpään käyttöön ja tehokkaampaan kierrätykseen.

Yritysvastuuta vahvistettava

Taloukasvu ei turvaa ihmisoikeuksia – toisinaan jopa päin vastoin. Monissa maailman nopeimmin kasvavissa talouksissa ihmisoikeusloukkausten riski on erittäin suuri ja työntekijöiden suoja heikko. Kansainvälisissä

tuotantoketjuissa yritysten vastuullisuutta on hankala valvoa eikä esimerkiksi yritysten ihmisoikeusvastuuta koskeva sääntely ole pysynyt talouden globalisaation vauhdissa.

Kansainvälisten yritysten on kannettava vastuu toimintansa taloudellisista, sosiaalisista ja ekologisista vaikutuksista niihin yhteiskuntiin, joiden resursseja ne hyödyntävät. Monimutkaisissa kansainvälisissä tuotantoketjuissa vapaaehtoisuuteen perustuva yritysvastuu ei riitä. Tarvitaan sitovaa kansallista ja kansainvälistä sääntelyä, jotta varmistetaan, että yritykset noudattavat ympäristönsuojelua ja ihmisoikeuksia koskevia huolellisuusveloitteita.

YK:n liike-elämää ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden eli Ruggien periaatteiden mukaan yrityksillä on vastuu ihmisoikeuksien kunnioittamisesta kaikessa työssään. Valtioilla on myös velvollisuus suojella ihmisiä yritysten ja muiden toimijoiden tekemiltä ihmisoikeusloukkauksilta sekä varmistaa, että ihmisoikeuksien rikkojat joutuvat vastuuseen ja uhrit saavat tehokasta oikeudellista ja muuta tukea.

Kehys korostaa yritysvastuuta koskevan sitovan sääntelyn tarpeellisuutta kansallisella, eurooppalaisella ja kansainvälisellä tasolla. Kestävän talouden työssämme pyrimme vaikuttamaan siihen, että Ruggien periaatteiden noudattaminen varmistetaan sitovilla säädöksillä ja sopimuksilla.

Verovastuu ja vero-oikeudenmukaisuus

Kestävään globaaliin talouteen kuuluu myös vastuullinen veronmaksu ja vero-oikeudenmukaisuus. Verovälttelyn ja aggressiivinen verosuunnittelu, puutteellisten veronkantojärjestelmien ja rahoitusmarkkinoiden verottomuuden yhteisvaikutuksena verotettavaa pääomaa pakenee kehitysmaista jopa satoja miljardeja euroja vuosittain¹. Veronkantokyvyn parantumisen ja globaalin vero-oikeudenmukaisuuden kautta varoja vapautuisi esimerkiksi koulutuksen, terveydenhuollon, ruokaturvan ja valtioiden infrastruktuurin parantamiseen.

Tarvitaan tehokkaita ja läpinäkyviä globaaleja verotusmekanismeja, jotka ohjaavat verotulot sinne, mihin ne oikeudenmukaisesti kuuluvat. Jotta verotuksesta saatavat tulot kertyisivät myös maailman köyhimpien hyödyksi, kansainväliset verotuksen säännöt on saatava kuntoon.

Verotuksen globaalin oikeudenmukaisuuden parantamiseksi ja verokeinottelun vähentämiseksi tarvitaan julkista maakohtaista veroraportointivelvollisuutta monikansallisille yrityksille. Köyhimpien maiden osallistumista automaattiseen verotietojen vaihtoon on helpotettava. Kehitysmaiden omaa verokantokykyä on vahvistettava ja kehitysmaiden on päästävä tasa-arvoiksi päätöksentekijöiksi globaalissa verokeskustelussa.

Kestävää kauppapolitiikkaa

Kauppapolitiikka ja kansainvälisen kaupan pelisäännöt vaikuttavat monin tavoin ihmisten elämään ja arkeen kaikkialla maailmassa. Kauppa mahdollistaa erilaisten hyödykkeiden vaihdon ja jakamisen ympäristöltään ja kulttuuriltaan erilaisten alueiden välillä ja se on tärkeä osa yhteiskuntien välistä rauhanomaista kanssakäymistä. Toisaalta kauppa kytkeytyy myös vaurauden ja vaikutusvallan globaaliin jakautumiseen, luonnonvarojen käyttöön ja kestävyteen sekä oikeudenmukaisuuteen.

¹ Global Financial Integrity (2015): *Illicit Financial Flows from Developing Countries: 2004-2013*

Kaupalla ja kauppapolitiikalla on erityinen merkitys kehitysmaille, joilla on kaupan avulla mahdollisuus saada vientituloja ja vähentää köyhyyttä. Niin kutsuttu ”kaupan vapauttaminen” ei ole kuitenkaan tuonut vaurautta maailman köyhimmille, vaan ylläpitää osaltaan globaalia eriarvoisuutta ja aiheuttaa rasisitusta ympäristölle.

Kestävän talouden näkökulmasta ongelmallisia ovat myös kauppasopimukset, jotka usein ovat kasvaneet hyvin laajoiksi kauppaa ja investointeja koskeviksi sääntökokonaisuuksiksi, jotka tähtäävät ensisijaisesti sääntelyn purkamiseen ja yritysten voittojen kasvattamiseen.

Kehys korostaa, että globaalin kestävän kehityksen turvaamiseksi on kauppaa ja kauppapolitiikkaa tarkasteltava välineenä edistää inhimillistä hyvinvointia niin kansallisella, alueellisella kuin globaalillakin tasolla. Niin kutsutun kaupan vapauttamisen ei tule olla itseisarvo, vaan on tarkasteltava, palveleeko se yleistä intressiä vai harvojen etua.

Globaalissa taloudessa myös tärkeää luoda kaupalle yhdessä sovitut kansainväliset pelisäännöt, jotka ovat johdonmukaisia kansainvälisten kestävän kehityksen periaatteiden kanssa. Kauppapolitiikka ei saa perustua lyhytnäköiselle voitontavoittelulle maapallon ekologisten rajojen ja tulevien sukupolvien elinmahdollisuuksien kustannuksella. Sääntelyn purkamisen sijasta tarvitsemme kauppapolitiikkaa, jonka lähtökohtana olisi selkeämmin esimerkiksi ympäristön- ja ihmisoikeuksien suojeleminen sekä kestävämpien tuotanto- ja kulutustapojen edistäminen.